



NÉMETH JÓZSEF
1883—1926.

NÉMETH JÓZSEF

1883—1926

A magyar technikai irodalom, a kulturális célokat tudatosan és tervszerűen szolgáló könyvkereskedelem — és, nem utolsó sorban, egyesületünk is igen sokat vesztett azon a napon, amikor *Németh József* élete derekán, munkaerejének és ambíciójának teljességében, örökre lehunyta szemét.

Németh József Veszprémben született, 1883-ban. Polgári kisbirtokos család második gyermeke volt. Szülei már gyermekkorában munkához szoktatták. Amikor iskolába került, szabad idejét nem szentelhette a tanulásnak, mert a gazdasági munkában kellett résztvennie. Mégis kitünő tanuló volt s tanítói nagyon szerették.

Tizenkétéves korában választotta meg igazi pályáját. Ellenállhatatlan érzés vezette a könyvhöz, amellyel csak titokban foglalkozhatott. A második középiskolai osztály elvégzése után, amikor a család gazdaságában az aratás, a cséplés munkája folyt, valami szóváltás következtében kijelentette, hogy elmegy hazulról és „nyomdász” lesz. A közbeszédben így nevezték Veszprémben a könyvszakmát, mert az ottani — ma is nagy tekintélynek örvendő — Pósa Endre cégnél a könyvkereskedés mellett nyomda és könyvkötészet is volt.

Elhatározását nyomban végre is hajtotta és elment Pósa-hoz, aki szívesen fogadta, hiszen ismerte családját. Elindulása előtt az édesanyja, aki három gyermeke közül őt szerette legjobban, ezzel a kijelentéssel próbálta visszatartani: „Jól van, fiam, légy nyomdász, ha az akarsz lenni, de gondold meg jól: mert ha megbánod, haza ne gyere!”

Az értelmes gyermek nagy szorgalommal és kitartással végezte a rábizott teendőket. Mindenki szerette. Jó iskolában volt Pósanál: onnan került ki a legtöbb önállósított szakember, aki takarékoságával és szorgalmával az elkövetkező nehéz időkben is megállta helyét.

A gyermek erejét alapos próbára tette a szakadatlan munka. Hajnalban kelt, éjfélkor feküdt. Megesett, hogy azt hitte: nem bírja tovább — s megindult hazafelé. De eszébejutott az a szó, amellyel anyja búcsúztatta — és visszafordult ismét.

Jól is tette, mert a betűszedés elsajátítása közben szíve-lelke örökre összeforrott már a könyvvvel. Megtanulta Pósánál a könyvkötészetet is, de ez a szakma nem volt rokonszenves neki.

Amint felcseperedett, őt is magával vitte főnöke a dunántúli országos vásárokra; később maga járt a főnök feleségével. Bizony nem volt valami kényelmes „üzleti utazás“ éjjel a szekéren, esőben, hidegben, a láda tetején bóbiskolni, hajnalban sátrat verni s aztán egész nap, élelmes konkurrenssal versengve, imakönyvet meg énekeskönyvet árulni...

1899 aug. 15-től 1902 július 31-ig már mint segéd működött a cégnél s Pósa, aki nevelőatyjának tekintette magát, megható szeretettel kiállított bizonyítvánnyal bocsátotta útjára. A fiatalember úgy érezte, hogy elsősorban a német nyelv tudása hiányzik neki s ezért Pozsonyt választotta első állomásának. Nagy volt öröme és büszkesége, amikor Stampfel Károlynál, az akkor virágkorát élő üzletben nyert alkalmazást. Itt éjt nappallá téve tanult tovább, főként a német nyelvet. Ezt teljesen el is sajátította. Jellemző szorgalmára, hogy a Toussaint—Langenscheidt-leveleket szórul-szóra megtanulta. Stampfelnél sajátította el a könyvkiadás technikáját is; később ő fogalmazta az ezzel kapcsolatos szerződéseket.

Két évig maradt Pozsonyban s csak ismereteinek bővítése végett ment át Esztergomba a Buzárovits-céghez, ahol 1906 jún. 15-ig dolgozott. Innét Budapestre kívánczolt. Boldog volt, mikor a Tisza testvéreknél kapott alkalmazást: tudta, hogy itt szigorúan rendszerető, kiváló szakemberhez kerül s tudását tovább fejlesztheti. Ezután Kassán kapott alkalmazást, a Vitéz-féle üzletben. Főnöke hamar felismerte képességeit. Atyailag bánt vele, rábeszélte, hogy társaságba járjon, kirándulásokra vitte. A Kassán töltött idő mindig kellemes emlék maradt neki s ott szerzett barátai rendszeren fölkeresték, ha Pesten jártak.

Két év mulva ismét Pesten vállalt állást, a Toldi-cégnél s innen nézett körül az önállósítás lehetőségei felé.

1910-ben a mai Horthy Miklós-úton nyitotta meg üzletét. Barátai és kartársai le akarták beszélni erről

a tervéről, hiszen ez a környék igen sivár volt még akkor s fejlődésében sem igen bíztak — de Németh elhatározásában a Műegyetem közelsége volt a döntő.

Könyvkiadói tevékenységét a *Modern Technika* című, az összes műszaki tudományokat felölelő kiadványsorozatával kezdte meg.

Tervbe vette, hogy üzlete mellett modern nyomdát is létesít. Ennek előkészítő munkája közben a szomszédos Szt. Imre-kollégium alapítója, dr. Glattfelder Gyula püspök azt az ajánlatot tette neki, hogy szervezze meg a nyomdát részvénytársasági alapon. Így keletkezett az „Élet“ nyomda. Itt indult meg az *Élet* c. folyóirat, itt készültek a *Zászlónk*, *Nagyszonyunk* és *Kis Pajtás* c. ifjúsági folyóiratok, amelyeknek terjesztésével mint főbizományos nagy és eredményes munkát végzett.

Lázás munkájának gátat vetett a háború kitörése. Be kellett vonulnia, mint tüzérnek. Nappal katonai szolgálatot teljesített, éjjelég üzleti teendőivel volt elfoglalva. 1916-ban megbízást kapott a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet közlönyének kiadására, amit igen nehéz időkben, egészen 1922-ig kezében is tartott. A háború későbbi éveiben katonai beosztása Kolozsvárhoz, majd Marosvásárhelyhez kötötte; akárhányszor töltötte zsúfolt vonatokon az éjszakát, hogy Pesten néhány órát szentelhessen a szívéhez nőtt vállalatoknak. A háború befejezése előtt Olaszországban, Vittorióban volt. Itt készült József főherceg lapja, a *Front*, amelynek technikai vezetője és kiadója volt.

Végre elérkezett a leszerelés ideje s ezután egész energiáját hivatásának szentelhette. A Budafoki úton, a Műegyetemmel szemben, megnyitotta a „Technika“ üzletet, amelyből 1923-ban a Technika kő- és könyvnyomda, könyvkiadó r.-t. lett. Ez a részvénytársaság, amelynek Németh ügyvezető igazgatója volt, a technikai szakmunkák kiadásából származó jövedelmének egy részét a Műegyetemi Segélyegylet céljaira fordította. Németh egyébként is jóakarató és megértő pártfogója volt a szegénysorsú egyetemi ifjúságnak. Erről tanuskodik a *Technika* c. folyóirat is, amelyet hét évfolyamon át nagy áldozatok árán tartott fenn. A folyóirat szakirányú cikkek és tanulmányok mellett a technikusifjúság egyesületi életével és mozgalmával is állandóan foglalkozott.

Munkásságának javarészét azonban arra fordította Németh József, hogy a műegyetemi ifjúságnak

s a magyar mérnököknek, akik addig magyar műszaki könyvek hiányában főként a német műszaki irodalom termékeire vagy hevenyészetten összeállított, silány jegyzetekre voltak utalva, pompásan kiállított s a legelsőrangú műszaki szakférfiak tollalól kikerült, magyarnyelvű tankönyveket és mérnöki kézikönyveket adjon a kezébe. Ennek a működésnek sikerei mellett tanuskodik az az öt nagy irodalmi aranyérem is, amelyekkel a Magyar Mérnök-és Építész-Egylet nagy választmányától kiküldött irodalmi szakbizottságok Oltay Károly, Dr. Szily Kálmán, Dr. Kossalka János, Dr. Michailich Győző és Herrmann Miksa műegyetemi tanárok nagyszabású műveit tüntették ki, amelyek mind Németh József kiadásában jelentek meg.

De Németh Józsefet más hazafias, nemzetnevelő szempontok is vezérelték. Kiadta a *Technikai Zsebkönyvtárt* Grész Leó cisztercita-rendű főgimnáziumi tanár szerkesztésében, hogy a serdülő magyar ifjúságot megismertesse a legújabb műszaki vívmányokkal s már korán ránevelje az egyre fontosabbá váló műszaki tudományok szeretetére, ápolására és megbecsülésére.

Kiadásában jelent meg a *Geodéziai Közlöny* és a magánmérnökök hivatalos lapja, a *Közmunka*.

Erős munkabírása mindebben nem merült ki. 1920—21-ben tevékenyen működött, majd vezető szerepet is vállalt a *Literatura* könyvkereskedői szövetkezet szervezésében, azt tűzvéni ki célul, hogy a magyar könyvkereskedők együttes beszerzés következtében egy kézről és olcsóbban juthassanak hozzá könyvekhez, folyóiratokhoz, mintha azokat egyenként szerzik be. A viszonyok mostohaságán, a pénz vásárlóerejének folytonos esökkenésén, a könyvárak állandó változásán s nem az ő tehetségén múltott, hogy ez a vállalat nem érhetette el kitűzött célját.

A háború és a forradalmak lezajlása után tevékeny részt vett Németh József egyesületünk működésében is. A kartársak bizalma hamarosan az ő erős vállára tette a legnehezebb terhet, az egyesület pénzügyeinek gondozását. Éveken át — 1926 közepéig — vitte ezt a tisztét: hogy milyen sikerrel, arról egyesületünk rendezett anyagi helyzete tanuskodik. Találó kifejezést adott ennek akkori elnökünk, amikor Németh József a pénztárosi tisztséget a budapesti könyvkereskedő-szakosztály elnökségének nem kevésbé nehéz tisztével cserélte fel: „Boldog lehet az az ország, amelynek olyan pénzügyminisztere van,

aminő volt egyesületünkben Németh József! — Mint szakosztályi elnök, mint az elnökségi paritásos ad hoc-bizottság s mint a zenemű-szakosztály választmányi tagja, mint vidéki kartársaink képviselője egyaránt csupa állandóan égő és lobogó tűz és lelkesedés volt, fáradhatatlan munkása s ha kellett, szívós harcosa a közösség érdekeinek.

Bár ő maga tekintélyes kiadó is volt — mint mondtuk —, ki néhány év alatt impozáns sorát termelte az értékesebbnél-értékesebb, főleg műszaki irányú könyveknek, ennek dacára egyesületi működésében mindig a sortiment oldalán állott és mindig kész volt a kisember védelmére idejét, munkáját, sőt egészségét is áldozni. Érdemének kell betudnunk azt, hogy böles előrelátással feleségét idejekorán munkatársul vette, bevezette üzlete minden részébe és oly nagyszerű eredménnyel, hogy tragikus vége után neje folytatta a félbeszakadt munkát. Páratlan szorgalommal és hozzáértéssel minden irányban megtartotta és fejlesztette az üzlet nivóját.

Németh József utolsó öntudatos pereit is egyesületünknek szentelte — dédelgetett eszméjének, a Magyar Könyvkereskedők Otthonának, amelyet a jubileumi évre kívánt tető alá hozni. Szenvedélyes hévvel vett részt az egyre sűrűbben tartott tanácskozásokban s törhetetlen optimizmussal segítette társaival együtt a megvalósulás felé a szép eszmét. Halála után barátai fogadalmat tettek, hogy tervét nem engedik megsemmisülni — és ma megvan a ház, amelynek egyik falán, az egyesület legérdemesebb vezetői között, ott függ Németh József képmása is.